

1.1.11 שירותי הרווחה לילדים ונוער – שיתוף פעולה עם בתי ספר

מערכת החינוך הגרמנית נמצאת בעיצומו של מעבר מהמתכונת המסורתית של יום לימודים קצר ליום לימודים ארוך הממלא תפקידים נוספים מעבר למיומנויות למידה (שיעורים בכיתות):

- שיפור במציאת האיזון בין משפחה למקצוע (טיפול בילדים).
- שיפור בשוויון בחינוך (שעדיין אינו משביע רצון בגרמניה).
- פיתוח סביבת למידה מכילה לילדים עם ובלי מוגבלויות.
- פיתוח איכות החינוך.
- שיפור איכות החיים של ילדים ובני נוער.
- קידום הדמוקרטיה והגיוון.

לשם כך יש צורך בשיתוף פעולה בין בתי הספר לשירותי הרווחה לילדים ונוער. בתי הספר ושירותי הרווחה לילדים ונוער תורמים יחדיו לפיתוח סביבת החינוך המקומית.

1.1.11 שירותי הרווחה לילדים ונוער – שיתוף פעולה עם בתי הספר

בשל המבנה הפדגוגי של גרמניה, האחריות לחינוך בבתי הספר מוטלת על כל אחת מ-16 המדינות הפדרליות, אשר מסדירות בתחומי השיפוט שלהן את החינוך הבית ספרי במסגרת חוקיהן, כאשר היבטים מסוימים של החוקים הללו עשויים להיות שונים במידה ניכרת ממדינה למדינה. עם זאת, חל חוק חינוך חובה בכל גרמניה. הלימודים מתחילים בגיל שש ונמשכים (תלוי במדינה הפדרלית) תשע או עשר שנים.

לימודי החובה מתחילים לאחר החינוך הבסיסי (משנות יום) לגילאי שנה עד 6. למרות שלפי החוק לחינוך בגיל הרך עומדת לילדים הזכות לחינוך במסגרת זו, אין חובה להיעזר בשירותים הקיימים. על פי רוב, חינוך החובה הבסיסי מתחיל בבית הספר היסודי ונמשך ארבע שנים (בברלין ובברנדנבורג שש שנים). לאחר מכן, עוברים התלמידים לחינוך העל-יסודי, המתחלק לכמה סוגים של בתי ספר נפרדים בהתאם להשיגיהם של התלמידים (בדרך כלל: בתי ספר תכונים, בתי ספר ריאליים, גימנסיות). לחלופין, התלמידים יכולים גם לבחור ללמוד בבתי ספר מקיפים, שבהם מוצעות כל רמות הלימוד תחת קורת גג אחת. כמו כן, במדינות פדרליות רבות קיימים סוגים נוספים של בתי ספר, כמו בתי ספר לחינוך מיוחד המיועדים לתלמידים בעלי צרכים חינוכיים מיוחדים, שהמשך פיתוחם מהווה מזה שנים נושא למאבק מתוך כוונה לקיום ההתחייבות להשתתפות שווה של צעירים עם מוגבלויות. חוק חינוך חובה אינו חל יותר לאחר שהתלמידים מסיימים את החלק הראשון של החינוך העל-יסודי (Sekundarstufe I). לאחר מכן, התלמידים יכולים לעבור לחלק השני של החינוך העל-יסודי (Sekundarstufe II) הכולל חטיבה עליונה-גימנסיה, בתי ספר מקצועיים, בתי ספר טכניים או בתי ספר מקצועיים המשמשים מכינה ללימודים אוניברסיטאיים ומלווים בקורסים להכשרה מקצועית.

אם כי רואים בו אתר ללמידה פורמלית, בית הספר מהווה סביבה חברתית בה התלמידים מבלים חלק ניכר מימנם עם בני גילם ועם הצוות החינוכי, במיוחד מאז המעבר ליום לימודים ארוך. לאחר פרסום הדו"ח ה-12 דבר הילדים והנוער של הממשלה הפדרלית ב-2006, גברה התמיכה לרעיון שיש להרחיב באופן משמעותי את החינוך הפורמלי (בבתי הספר) המסתמך רק על כישורים ובחירה (ציונים), במטרה לתאם ולשלב טוב יותר את החינוך הפורמלי (בבית ספר) עם החינוך הבלתי פורמלי (שירותי הרווחה לילדים ונוער) והמוסדות המעורבים בכך.

כתוצאה מקיומו של יום לימודים ארוך, הכרחי לקחת בחשבון את נסיבות החיים ועולמם של ילדים ובני נוער הלומדים בבתי הספר. בית ספר בו מתקיים יום לימודים ארוך צריך להתמודד עם מגוון רחב של תפקידים ובעיות הקשורות במיומנות, בטיפול, בחינוך ובלמידה. הדבר מחייב את בית הספר להיפתח למקודות מבט מקצועיות ותוכניות קונקרטיים המוצעות על ידי שירותי הרווחה לילדים ונוער. אולם אין להטמיע אותן, אלא לשלב במסגרת שיתוף הפעולה כגורמים שווים זכויות על בסיס הפרופיל המקצועי שלהם.

מסגרת זו מציעה אפשרויות לשיתוף פעולה בין בית הספר, שירותי רווחת הנוער ומוסדות גופי חינוך אחרים בסביבה החינוכית – שיתוף פעולה החורג מבית הספר הפרטי.

אף על פי כן, שירותי הרווחה לילדים ונוער מתמקדים תמיד באתר "בית הספר", ולכן עליהם לקחת חלק ב"משחק חוץ מוסדי" מתמשך מבחינה מבנית, כאשר שירותי הרווחה מהווים מיעוט מוחלט ובסופו של דבר נשלטים על ידי כללים שמחץ לשליטתם."

לקריאה נוספת

- Bollweg, Petra/Buchna, Jennifer/Coelen, Thomas/Otto, Hans-Uwe (eds.) (2020): Handbuch Ganztagsbildung; second revised and extended edition. Wiesbaden. Bundesjugendkuratorium (2020): Zwischenruf des Bundesjugendkuratoriums: Rechtsanspruch auf Ganztagsbetreuung für Kinder im Grundschulalter; online: https://www.bundesjugendkuratorium.de/assets/pdf/press/zwischenruf_ganztag.pdf (last accessed 7 December 2020).
- Coelen, Thomas/Gusinde, Frank/Rother, Pia (2018): Schule, in: Böllert, Karin (ed.): Kompendium der Kinder- und Jugendhilfe Bd. 1, Wiesbaden, p. 467-487.
- Hansbauer, Peter/Merchel, Joachim/Schone, Reinhold (2020): Kinder- und Jugendhilfe – Grundlagen, Handlungsfelder, professionelle Anforderungen, Stuttgart.